

Rehabilitatie van het communistische verzet

ACHTERGROND

Kleinkinderen van vermoorde communistische verzetsstrijders wonen vandaag een herdenking bij in Het Treslinghuis in Groningen.

FRANK VON HEBEL

Hij was jarenlang directeur van de Montessori-school in de Groninger wijk Hoornsemeer, op een steenworp afstand van de straat die de naam van zijn grootvader Geert Sterringa draagt. Hij was een communistische verzetsstrijder die tijdens de Tweede Wereldoorlog in het concentratiekamp Buchenwald omkwam. „Maar ik vraag me af hoeveel bewoners dat weten”, zegt Geert-Jan Herder (68) uit Garnwerd. „Op het bord staat niet wie of wat hij was.”

Het is, hoewel onbedoeld, symbolisch voor hoe er na de oorlog met communistische verzetsstrijders werd omgesprongen. Ze kregen nauwelijks erkenning voor hun vaak levensgevaarlijke werk tijdens de oorlog. Zo konden ze in de eerste jaren na de oorlog geen beroep doen op de Stichting '40-'45, die was opgericht voor steun aan getroffen verzetsstrijders en hun nabestaanden. Niet heel erg fraai dus. Herder is er vandaag dan ook bij tijdens de herdenking van het communistisch verzet in Het Treslinghuis. Een kranseleging in het gebouw van Speeltuinvereniging Oosterpark staat ook op het programma. In het gebouw is een gedenkteken voor Johan Swint, eveneens een communistische verzetsstrijder, die ook voorzitter van de speeltuinvereniging was.

Ruim tachtig leden van de Communistische Partij Nederland (CPN) uit de provincie Groningen lieten tijdens de oorlog het leven. Een groot deel kwam om in concentratiekampen. „Communisten zaten al heel vroeg in het verzet”, legt auteur en historicus Ruud Weijdeveld (65) uit Zwolle uit. Hij schreef het boek *Het communistisch verzet in Groningen 1940-1945* dat medio vorig jaar verscheen. Ook hij is vandaag bij de herdenkingsplechtigheid, net als de kleinkinderen van verzetsstrijders Geert Sterringa, Jo Wagenaar en Johan Swint. Hij leerde hun levens goed kennen.

Sterringa was onderwijzer en voorman van de CPN in de Provinciale Staten. Na de Februaristaking in 1941, waarmee tegen de jodenvervolging werd geprotesteerd, schreef hij mee aan een manifest dat de bevolking van Groningen over de staking informeerde en oproep tot verdere acties. Weijdeveld: „Dat manifest kwam in handen van de Duitsers.” Hij werd in maart opgepakt.

De krant die de speeltuinvereniging in de Oosterparkwijk uitbracht. BRON RUUD WEIJDEVELD

Een jaar zat hij in het Oranjehotel in Scheveningen en daarna volgden enige maanden Kamp Amersfoort. Uiteindelijk werd hij op transport gesteld naar Buchenwald.

„Hij had drie kinderen”, vertelt zijn kleinzoon. „Zijn dochter en mijn moeder woonde tijdens de oorlog in het Westen. Zij zat daar ook in het verzet. Mijn moeder vertelde dat hij een heel bevlogen man was. Een echte, idealistische marxist. Hij was onderwijzer aan de Noorderhulpschool voor arme kinderen. Jaren geleden kwam ik een oud-leerling van hem tegen. Hij vertelde dat mijn grootvader nog bij zijn ouders langskwam om ze ervan te overtuigen hem door te laten leren en niet aan het werk te zetten. En dat deden die ouders. Hij was mijn grootvader er

‘Een echte rehabilitatie is er nog niet geweest’

nog altijd dankbaar voor.”

Hoewel hij geen herinneringen aan zijn opa heeft, beschikt hij wel over zijn stem. „Hij hield een verkiezingspeech in 1937. Die stond op een grammofoonplaat en die staat nu op een cd.”

Verzetsstrijder Jo Wagenaar had volgens Weijdeveld vooral domme pech. „Hij was betrokken bij de verspreiding van de illegale verzetskrant *De Waarheid*. In september 1944 was hij in een woning aan de Westerhavenstraat net klaar met het

drukken van de krant. Opeens kwam de SD (Sicherheitsdienst) binnenstormen. Die kwamen voor de zoon van de vrouw des huizes. Die zoon werkte voor de Duitsers als bewaker van kamp Vught, maar was na Dolle Dinsdag (op 5 september 1944 deden geruchten de ronde dat het land elk moment kon worden bevrijd) gevlucht. De Duitsers dachten dat hij naar huis was vertrokken en wilden hem arresteren. Door stom toeval betrapten ze Wagenaar en Henk Goudkuil, een andere verzetsstrijder. Die wist te ontsnappen door uit het raam te springen, maar Wagenaar was een stukje ouder en durfde dat niet. Hij werd gearresteerd, meegenomen naar Exloo en daar doodgeschoten.”

Johan Swint was een verzeke-

Jo Wagenaar

Geert Sterringa

ringsagent en hielp onder meer onderduikers aan geld en voedsel. Hij werd vermoord in de oudejaarsnacht van 1943. De Duitsers namen wraak nadat verzetsstrijders NSB'er Anne Elsinga, het hoofd van de Bijzondere Recherche in Groningen, hadden neergeschoten. Drie mannen belden aan bij zijn huis, namen hem mee en schoten hem neer op het Linnaeusplein. De speeltuinvereniging waar hij voorzitter van was richtte vlak na de bevrijding een monument voor hem op dat nog tijdens de oorlog was gemaakt. Ria Stal, de kleindochter van Swint, legt vandaag met burgemeester Peter den Oudsten een krans in het gebouw van de speeltuinvereniging.

Weijdeveld werd tijdens het schrijven van zijn boek vooral geraakt door de opofferingsgezindheid van de verzetsstrijders. „Het waren kostwinners met gezinnen. En als ze naar de kampen verdwenen, gingen familieleden toch door met hun werk.”

Hij is dan ook nog steeds boos over de behandeling die ze na de oorlog kregen. „Omdat communisten zo vroeg in het verzet gingen, zaten ze vaak ook jaren in de kampen. Ze waren er verschrikkelijk aan toe. En eenmaal thuis werd hun inzet jarenlang ontkend en genegeerd. Dat breekt een mens.”

Hij legt het uit. „De communisten verzetten zich na de oorlog onder meer tegen de inzet van soldaten in Nederlands-Indonesië. Ook de Koude Oorlog was niet in hun voordeel.”

De auteur, zelf oud-lid van de CPN, is blij met de toenemende erkenning. „Maar een echte rehabilitatie is er nog niet geweest.”